

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ

1954

Ε.Π.Λ.Θ.Ε.Κ.Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ ΤΗΣ ΜΕΤΡΙΚΗΣ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

Όταν απομονώνουμε στίχους του Αγγελου Σικελιανού, για να τους εξετάσουμε μετρικά, υπακούοντας στην κάπως έξωτερική απαίτηση του ρυθμού, επιχειρούμε βέβαια δύσκολο έργο. Γιατί τα ποιήματα αυτά τα παρήγαγε μία βαθύτατη δόνηση, και είναι κάπως αταίριαστο να ζητάμε τον ρυθμικό τρόπο, με τον οποίο είναι τοποθετημένες οι λέξεις των στίχων, ξεχνώντας προς στιγμή την άλλη δημιουργική υπόσταση του ποιητή.

Ο ρυθμός του Σικελιανού το περισσότερο ανήκει στην αρμονία που ο ποιητής έχει ενδιάθετη, στην ποιητική του διαίσθηση που είναι άπροσμέτρητη. Και η μετρική του Σικελιανού αποβαίνει προσωπική, κι' εκεί ακόμα που ο στίχος του συμπίπτει με τον στίχο άλλων ποιητών.

Συνάπτεται ο ρυθμός της ποιήσεως του Σικελιανού με τον ρυθμό της μουσικής, του χορού, ή και της αρχιτεκτονικής. Είναι ιδίως η συμμετρία μιας πλούσιας εν-αλλαγής ήχων.

Με όσα θα ιδούμε, ο ρυθμός της ποιήσεώς του δεν αφήνει ποτέ, κι' επαναλαμβανόμενος ακόμα, την έντύπωση της μονοτονίας. Έτσι μας παρέχεται κάτι το πολυφωνικό συνεχώς, κάποια ρυθμικά συμπλέγματα κάνουν να συνηχούν περισσότεροι ρυθμοί.

Σ' έμας έρχεται ως ψυχή του ποιήματος ο ρυθμός του Σικελιανού. Είναι με τη σημασία του πρωταρχικού στοιχείου της μουσικής, κάτι από την ποικίλη διάρκεια των φθόγγων και των συνδυασμών τους.

Ύστερα, και η εποχή μας θα πρέπει να εξεταστεί, καθώς θέλει να ελευθερωθεί από την υποδούλωση στον ρυθμό, για να δώσει τάχα πιδ άνόθευτο τον λυρισμό, πολλές φορές με αύθαιρεσία και με έλλειψη όποιασδήποτε ευθύνης. Στον τόπο μας, τα τελευταία χρόνια, είχαμε αρκετές παραστρατημένες έκδηλώσεις άτεχνης πεζολογίας.

Ο Σικελιανός έδοκίμασε, όπως θα ιδούμε, την απελευθέρωση αυτή, αλλά υπεύθυνα, συνειδητά, και την έφερε σε εύτυχισμένα έπιτεύγματα. Ανανέωσε κουρασμένες μορφές του στίχου, έσπασε τη μονοτονία, με οδηγό την πρωτοτυπία, με γνώμονα τη δημιουργική πνοή.

Υποχρεωμένοι να σταθούμε στα είδη των μέτρων του Σικελιανού, θα εξετάσου-

με κατ' ανάγκη τον στίχο του, που έχει πάντα την πλήρη εύλυγισία. Δεν είναι κατασκευαστής στίχων ο Σικελιανός. Ακολουθεί τους νόμους της μετρικής με ένδιάθετη την αρμονία των στίχων. Μας την έχει παραστήσει τόσο άδρά ο ίδιος, στον επίλογο του «Προλόγου του Λυρικού Βίου», τη διάθεση αυτή της ψυχής του, που δεν αρκείται στην έκφραση, δηλαδή στον στίχο μόνο: «Η λυρική δημιουργική διάθεση δε σταματά στην έκφραση του λόγου και στα άπλα αισθητικά γνωρίσματά της, αλλά και συνδέεται άρρηκτα με την πιδ μόχια θέληση του ποιητή να μεταμορφώσει και να ολοκληρώσει τον έαυτό του μέσ' στο πνεύμα του βαθύτερου και μείζονος αίτήματος της ζωής».

Ο Σικελιανός διαμορφώνει τον στίχο με αυτοβουλία. Αφαιρώντας και συναιρώντας λέξεις, ανατρέχοντας σε ισοδύναμες και συνώνυμες εκφράσεις, αδιάσπαστα πλαστοουργεί τον στίχο. Ύστερα, στον Σικελιανό οι παραστατικοί ποιητικοί τρόποι έχουν τεθεί σ' εφαρμογή από την αρχή έως το τέλος των στίχων, που απαρτίζουν το κάθε του ποίημα. Δεν είναι ασύνδετες με την έξωτερική τεχνική του στίχου οι ποιητικές εικόνες, οι παρομοιώσεις και οι άλληγορίες και οι μεταφορές και τα συνεκδοχικά φαινόμενα και οι περιφράσεις, ακόμα και οι πλεοναστικές φράσεις, ή ζωνρότητα των αντιθέσεων, ή αναστροφή των νοημάτων, ή ενάργεια των έρωτήσεων. Ο ρυθμός του στίχου δεν μένει έτσι χωρίς επίδραση, συνδεόμενος άμεσα με όλα τα καλλογικά στοιχεία του στίχου, που αναφέρουμε.

Θεωρούμε άπαραίτητο ν' ανασύρουμε από τα ίδια τα ποιήματα του Σικελιανού κάποιες εκφράσεις του, που εξαίρουν όσα ισχυριζόμαστε σχετικά με τον αύθορμητισμό του Σικελιανού και το πρωτοσύστατο, το νεοφυές της ποιήσεώς του. Ίδου πόσο νεοκαθιέρωτα είναι όσα φρονεί για τα στιχουργικά φαινόμενα.

Για τη στροφή των στίχων:

Ο άνθρωπος που θέλει ν' ανασάνει

.....

άφήνει βία στο σκοτάδι,

σαν αηδόνι, τη Στροφή!

(«Η Συνείδηση της Γης μου», Ι).

Ἐπίσης :

Φέρνω ἐτοῦτες τὶς Στροφές,
ἀνάβρα ἀμάραιτη τοῦ Λόγου.

(«Ἡ Συνείδηση τῆς Γῆς μου», V).

Γιὰ τὸν ρυθμό :

Τὸ στίχον ἀπλωσα ἠχηρό,
πολύθροο σάν πλατάνι.
Ξανάφερα τὸ ἀλάθευτο
τοῦ θείου ρυθμοῦ βοτάνι.

(«Ἀλαφροϊσκιωτός» — Ὁ στίχος).

Γιὰ τὴ μουσικὴ ἀκτινοβολία :

Λόγε-Ρίζα!
Κῦμα μουσικὸ ὠκεάνειο μέσ' στὰ φρένα μου.
(«Ἡ Συνείδηση τῆς Πρὸσωπικῆς Δημιουργίας», III).

Γιὰ τὸ ἄμεσο τοῦ στίχου του :

...μάρτυράς μου νᾶναι ὁ στίχος,
ὁ ἀπλὸς καὶ ἀληθινὸς ἐτοῦτος στίχος.
(«Στ' Ὅσιου Λουκά τὸ μοναστήρι»).

Πρέπει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ σημειώσουμε ὅτι ἡ στροφή, μὲ τὴν ὠρισμένη ἀναλογία τῶν στίχων, μὲ τὸ δικό της νόημα, γίνεται ἰδιαίτερα αὐθύπαρκτη στὴν ποίηση τοῦ Σικελιανοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ τοὺς στίχους του θὰ τοὺς ἰδοῦμε ἀπλωμένους στὶς στροφές. Κι' ὅπου ἀκόμα δὲν ὑπάρχουν στροφικὰ ποιήματα, κι' ἐκεῖ πάλι ἔχουμε κάποιες ἀνομοιόμορφες ἐνότητες, μὲ τὸν ἴδιο προορισμό.

Ἡ ποικιλία τῶν στροφῶν, δίστιχων, τρίστιχων, τετράστιχων καὶ πολυστιχώτερων, κάνει πολυφωνικὸ τὸ σύνολο τῆς ποιητικῆς παραγωγῆς τοῦ Σικελιανοῦ. Θ' ἀσχοληθοῦμε μὲ ὠρισμένα δείγματα, φυσικά, ἀπὸ τοὺς στίχους του.

Ὁ Ἰαμβικὸς στίχος ἐπικρατεῖ περισσότερο στὰ ποιήματα τοῦ Σικελιανοῦ. Ἡ ποικιλία σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸ τῶν συλλαβῶν εἶναι μεγάλη.

Σὲ ὅλα τὰ παραδείγματα, ποὺ θ' ἀκολουθήσουν, θὰ βάνουμε σὲ παρένθεση τὸν ἀριθμὸ τῶν συλλαβῶν καὶ δίπλα τὸ εἶδος τοῦ στίχου.

Ἐχουμε λοιπὸν ὀκτώσυλλαβους καὶ ἑπτάσυλλαβους Ἰαμβικοὺς παραταγμένους στὴ σειρά :

Σαλεύει ὁ ἄμμος σύγκαιρα (8) Ἰαμβ.
κι' ἀναθροοῦν τὰ φύκια. (7) Ἰαμβ.
Ἔλα νὰ ρίξεις στὰ νερά (8) Ἰαμβ.
τ' ἀστραφτερά χαλίκια. (7) Ἰαμβ.
(«Ἀλαφροϊσκιωτός» — Μοιρολόι).

Κάθε δύο στίχοι ἀποτελοῦν ἓνα 15σύλλαβο. Κι' ἄλλα τέτοια τετράστιχα ὑπάρ-

χουν, ὅπως λ.χ. στὸ ποίημα «Virgo Potens» ἢ σὲ χορικὸ τῆς τραγωδίας «Ὁ Χριστὸς στὴ Ρώμη» κ.λ.π.

Ἄλλοτε οἱ ὀκτώσυλλαβοι καὶ ἑπτάσυλλαβοι Ἰαμβικοὶ εἶναι ὄχι μὲ ἀναλογία μεταξὺ τους ἀπλωμένοι :

Τοῦ νοῦ τὸ νόμο στὰ βουνά, (8) Ἰαμβ.
στὸν κάμπο, ὀλοῦθε βρῆκες. (7) Ἰαμβ.
Νά ἡ ἀγριλίδα ξεπηδάει (8) Ἰαμβ.
κλαδιά γιὰ ὄλες τὶς ἀγνώρες (8) Ἰαμβ.
καὶ τὶς μεγάλες νίκες ! (7) Ἰαμβ.
(«Ἀλαφροϊσκιωτός» — Ὁ βαθὺς λόγος).

Ἄλλοτε, ὅπως στὴν ὀκτάστιχη στροφή αὐτῆ, ὑπάρχει ἀναλογία στὴν παράταξη τῶν ὀκτώσυλλαβων καὶ ἑπτάσυλλαβων, ὅπου τρεῖς Ἰαμβικοὶ ὀκτώσυλλαβοι ἀκολουθοῦνται ἀπὸ ἓνα ἑπτάσυλλαβο Ἰαμβικὸ δύο φορές :

Καὶ τὸ κεφάλι ἐσήκωσα (8) Ἰαμβ.
βαρὺ, τὰ νεῦρα δένοντας, (8) Ἰαμβ.
σάν τὸ κεφάλι πρόβατου (8) Ἰαμβ.
ποῦ ὡς τὸ λαρύγγι ἐσφάγη (7) Ἰαμβ.
καὶ νά, ὀλοένα ἐκύκλωνε (8) Ἰαμβ.
τριγύρα, ὡς μισοφέγγαρο, (8) Ἰαμβ.
ἓνα κοπάδι ἀμέτρητο (8) Ἰαμβ.
γίδια καὶ ἀρνιά καὶ τράγοι. (7) Ἰαμβ.
(«Ἀλαφροϊσκιωτός» — Πρῶτη νίκη).

Ὅπως βλέπουμε, ὁ Σικελιανὸς περνᾷ ἀπὸ ὠρισμένες στροφικὲς ἐνότητες καὶ δημιουργεῖ συνεχῶς νέες. Αὐτὲς μᾶς παρέχουν πῶς ἀρτιωμένο τὸ μετρικὸ περιεχόμενο.

Ἄλλοτε, στὰ στροφικὰ ἰδίως ποιήματα τοῦ Σικελιανοῦ, ἐναλλάσσονται Ἰαμβικὸς 10σύλλαβος καὶ 9σύλλαβος :

Στὸ ἔχεν ἡ μοῖρα λιανοκόκκαλη (10) Ἰαμβ.
κυρά, γραφτὸ στὴν ἀπαλάμη, (9) Ἰαμβ.
νὰ κόψεις καὶ νὰ σιάξεις ἤσυχα (10) Ἰαμβ.
τῆς νέας φλογέρας τὸ καλάμι. (9) Ἰαμβ.
(«Ἀλαφροϊσκιωτός» — Ἡ ἀδερφή).

Ἡ 11σύλλαβος καὶ 10σύλλαβος Ἰαμβικός :

ᾠ, Ἐσύ, στὴ γῆν ἐπάνω ἡ Πλατυτέρα, (11) Ἰαμβ.
ποῦ ἀγκάλιασες τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαοὺς. (10) Ἰαμβ.
τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐθνῶν ἡ θεῖα Μητέρα, (11) Ἰαμβ.
ποῦ ναὸ δὲν ἔχεις, κι' ἔχεις μύριους ναοὺς ! (10) Ἰαμβ.
(«Ὁ Ὅρκος τῶν Κοινοτήτων στὴ Μάνα Ἑλλάδα»).

Τὰ σονέτα του πειθαρχοῦν στὸν 11σύλλαβο Ἰαμβικὸ καὶ στοὺς 14 στίχους των, εἰς περισσότερες φορές. Ἴδου οἱ 4 πρῶτοι στίχοι ἀπὸ τὸ «Δωρικό» :

Μὲ κόμη θερισμένη ὡς τὸν αὐχένα, (11) Ἰαμβ.
σάν τοῦ Δωριέα Ἀπόλλωνα, τὰ μέλη (11) Ἰαμβ.
στὴ στενὴ κλίνη ἐκράτει παγωμένα (11) Ἰαμβ.
μὲς σὲ βαριά ἀξειδιάλυτη νεφέλη. (11) Ἰαμβ.
(«Δωρικό»).

Καὶ σὲ 15σύλλαβους Ἰαμβικοὺς ἔγραψε

σονέτα, ὅπως τὴν «Ἀφαία».

* Ἄλλοτε οἱ ἰαμβικοὶ στίχοι τῶν τετράστιχων παίρνουν αὐτὴ τὴ μορφή στὴν παράταξή τους :

Σὰ βγῆκα κισσοστέφανος,	(8) ἰαμβ.
στὴ μέση ἀπὸ τὸ δρόμο	(7) ἰαμβ.
τριγύρα μου μὲ τρόμο	(7) ἰαμβ.
ζυγώσαν τὰ παιδιὰ.	(6) ἰαμβ.

(«Σόλωνος ἀπόλογος»).

* Ἡ καὶ σὲ μεγαλύτερους ἰαμβούς, χωρὶς νὰ συμβαίνει σὲ ὄλα τὰ τετράστιχα τοῦ ποιήματος, ἔχουμε διαφορετικούς σὲ ἀριθμὸ συλλαβῶν στίχους :

* Ἠχῆστε οἱ σάλπιγγες, καμπάνες βροντερές,	(12) ἰαμβ.
δουήστε σύγκορμη τὴ χώρα, πέρα ὡς πέρα.	(13) ἰαμβ.
Βογκῆστε, τύμπανα πολέμου. Οἱ φοβερές	(12) ἰαμβ.
σημαίεις, ξεδιπλωθεῖτε στὸν ἀέρα!	(11) ἰαμβ.

(«Παλαμάς»).

Τὸ ἴδιο καὶ σὲ ἀκόμα μεγαλύτερους σὲ ἀριθμὸ συλλαβῶν ἰαμβικούς στίχους :

Τὰ χελιδόνια τοῦ θανάτου σοῦ μηνᾶν μίαν ἀνοιξή	(16) ἰαμβ.
καινούργια, Ἑλλάδα, κι' ἀπ' τὸν τάφο σου γιγάντια	(15) ἰαμβ.
Μάταια βιγλίζει τῶν Ῥωμαίων ἡ κουστωδία τριγύρα σου.	(16) ἰαμβ.

* Ἀκόμα λίγο, κι' ἀνασταίνεσαι σὲ νέο Εἰκοσιένα!

	(17) ἰαμβ.
--	------------

(«Ἀνάσταση»).

Χαρακτηριστικὴ εἶναι κάποτε ἡ ἀναλογία τῶν στίχων στὴ σειρά, ὅπως σ' αὐτὸ τὸ παράδειγμα ποὺ κυμαίνεται σὲ 8σύλλαβους, 9σύλλαβους καὶ 11σύλλαβους ἰαμβικούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ 8σύλλαβοι εἶναι διπλάσιοι :

Τὴν ἀστραψιὰν ἀντάμωσα	(8) ἰαμβ.
πρὶν βγεῖ ἀπ' τὸ σύγνεφο. Στὸν κρότο	(9) ἰαμβ.
τοῦ κεραυνοῦ ἀντιχτύπησε	(8) ἰαμβ.
τὸ χτυποκάρδι τῆς χαρᾶς μου πρῶτο·	(11) ἰαμβ.
στ' ἀνάλαφρα ξυπνήματα,	(8) ἰαμβ.
σὲ ξαφνικὸ ἕνα θρὸ τῶν φύλλων,	(9) ἰαμβ.
στὸ ξέχειλο κουδούνισμα,	(8) ἰαμβ.
στὴν ἀπονύχτερη ἡσυχία τῶν γρύλων	(11) ἰαμβ.

(«Ἀλαφροῖσκιωτος» — «Ἡ ὁρμή μου»).

* Ἴδου πῶς ἄλλοτε ἀπλώνονται οἱ ἰαμβικοὶ στίχοι ἀνάμεσα σὲ 3σύλλαβο καὶ 11σύλλαβο :

ἔσειστηκε ὡς τεράστιο κῦμα,	(9) ἰαμβ.
ὡσάν οἱ θύσανοι τῆς θείας αἰγίδας,	(11) ἰαμβ.
ἀξάφνα ἀκούστηκεν, ἀπάνω ἀπ' ὄλα,	(11) ἰαμβ.
ἀπ' ὄλα,	(3) ἰαμβ.
ἀπ' ὄλα,	(3) ἰαμβ.
ἀκούστηκε :	(4) ἰαμβ.
«Νικᾶμε!».	(3) ἰαμβ.

(«Ἡ συνείδηση τῆς φυλῆς μου», V).

Κάποτε, στὸ ἴδιο τὸ ποίημα, μικραίνουν ὁ 1ος καὶ ὁ 3ος στίχος, καὶ μεγαλώνουν ὁ 2ος καὶ ὁ 4ος, ὅλοι ἰαμβικοί, ἐνῶ τὸ ἀρχισμα τοῦ ποιήματος εἶναι διαφορετικὸ, ὅπως καὶ οἱ ἐπόμενοι στίχοι του :

Μὴν εἶναι τάχα χίμαιρα;	(8) ἰαμβ.
Δὲ βλέπω ἀπὸ τὸ φῶς τὸ μετρημένο	(11) ἰαμβ.
μὰ ἀπὸ τὴν ἄσωτη ἀστραπή	(8) ἰαμβ.
ποῦ μ' ἔχει ἀπὸ παντοῦθε τυλιγμένο.	(11) ἰαμβ.

(«Ἀττικό»).

Καὶ κάποτε, ἀντίθετα, σὲ ἰαμβικούς στίχους ἄλλου ποιήματος, μικραίνουν ὁ 2ος καὶ ὁ 4ος στίχος, καὶ μεγαλώνουν ὁ 1ος καὶ ὁ 3ος, ἐνῶ οἱ στίχοι ποὺ προηγούνται κι' ἀκολουθοῦν εἶναι διαφορετικοί :

* Ἀλλὰ καθὼς σὲ γνώρισα γυμνή,	(10) ἰαμβ.
σ' ἀφήνω ἐδῶ,	(4) ἰαμβ.
σὰ φρουρημένη μὲ τὴν παντοδυναμία	(13) ἰαμβ.
τῆς σιωπῆς!	(4) ἰαμβ.

(«Ἡ Συνείδηση τῆς Γῆς μου», IV).

* Ὑπάρχουν ποιήματα, στὰ ὁποῖα ἔχουμε στροφές μὲ 3 ἰσοσύλλαβους στίχους καὶ τὸν 4ο μικρότερο, ὅπως ἐδῶ 3 ἰαμβικοὶ 11σύλλαβοι ἀκολουθοῦνται ἀπὸ ἕνα 5σύλλαβο :

* Ἀπὸ τὴ Σαμοθράκη σου, ποῦ ἡ Νίκη	(11) ἰαμβ.
ρίχνει κραυγὴ καὶ ἀχῶ στὴ Σαλονίκη,	(11) ἰαμβ.
κι' ἔχει ἡ βοή της τὴν ἱερὴ σου φρίκη·	(11) ἰαμβ.
τοῦ Δίκαιου Μάνα.	(5) ἰαμβ.

(«Δέηση»).

* Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς τετράστιχες στροφές, ὁ Σικελιανὸς δὲν ἀγνοεῖ τὶς δίστιχες, ἰδίως σὲ 15σύλλαβα δίστιχα. Στὴ «Μητέρα Θεοῦ» ἔχουμε 279 δίστιχες παροξύτονες 15σύλλαβες στροφές ἰαμβικές. Ἴδου ἕνα δίστιχο :

Χνούδια καὶ πούπουλα, μικρὰ φτερά, ξυλάκια, φύλλα,	(15) ἰαμβ.
ὅσα σωρεύει τὸ πουλι στοῦ δάσου τὴ μαυρίλα.	(15) ἰαμβ.

(«Μήτηρ Θεοῦ», I).

Τὸ ἴδιο καὶ στὸν «Δελφικὸ Λόγο» εἶναι 251 δίστιχες παροξύτονες ἰαμβικές στροφές. Ἡ πρώτη :

Τὴν ἴδια ἂν ἔταξα καρδιὰ νὰ σκώσω στὴν κορφή της	(15) ἰαμβ.
— τάμα τρανὸ — σὰν ἀθλητῆς, ἱερέας καὶ προφήτης·	(15) ἰαμβ.

(«Δελφικὸς Λόγος», I).

Καὶ τρίστιχες στροφές ἔχουμε. Κάποτε ἀπαρτίζονται ἀπὸ 11σύλλαβους ἰαμβικούς :

* Ἡ φωνὴ μου, στῆς νύχτας τ' ἄγια βάθη,	(11) ἰαμβ.
εἶν' ἡ πηγὴ ποῦ στὰ σκοτάδια ἐχάθη	(11) ἰαμβ.
τῆς γῆς καὶ πλοῦσια στὴν ἐρμιάν ἐφάνη.	(11) ἰαμβ.

(«Μνημόσυνο»).

* Ἐχουμε καὶ τρίστιχα μὲ 19σύλλαβους

λαμβικούς στό ποίημα «Πρώτη Λειτουργία». Οἱ 19σύλλαβοι αὐτοί στήν οὐσία εἶναι ὄχι ἕνας ἀλλά δύο στίχοι. Δηλαδή ἕνας 8σύλλαβος δεξύτενος ἢ προπαροξύτενος + ἕνας 11σύλλαβος πάντοτε παροξύτενος:

Στόν πετρωμένο σου οὐρανό, | στοῦ θόλου σου τήν
[ἄβυσσο κλεισμένη, (19) λαμβ.
σά μυριακάντηλο ἢ φυλή | — λαμπάδα ὁ κάθε λόγος | —
[ἀπλωμένη (19) λαμβ.
κληματαριά πού κλάδεψαν | καί πυκνοστάζει, καίει
[καί περιμένει | (19) λαμβ.
(«Πρώτη Λειτουργία»).

Καί μεγαλύτερες στροφές, ἐκτός ἀπό τίς τετράστιχες, συναντᾶμε σέ ποιήματα τοῦ Σικελιανοῦ. Τό ποίημα «Παρηγορήτισσα» ἀποτελεῖται ἀπό 11σύλλαβες ἐξάστιχες στροφές, ἐνῶ τό ποίημα «Θεσσαλία» ἔχει ὀκτάστιχες, ἐννεάστιχες, δεκάστιχες κ.λ.π. στροφές σέ στίχους 11σύλλαβους λαμβικούς.

Πρέπει ἐδῶ νά σημειώσουμε ὅτι κάποτε ὁ Σικελιανός, ἐνῶ στό ἴδιο ποίημα μέ συνέπεια ὄλες τίς στροφές τίς παραθέτει ὁμοιόμορφες, αἴφνης τήν τελευταία τήν παρουσιάζει κάποτε κατά ἕνα στίχο μεγαλύτερη. Παράδειγμα ἡ «Παρηγορήτισσα». Ἀπό τίς 6 στροφές της, οἱ 5 πρώτες εἶναι ὄλες ἐξάστιχες, ἐνῶ ἡ 6η εἶναι ἐφτάστιχη. Ἄλλοτε πάλι, ἡ τελευταία στροφή παρουσιάζεται, ἀντίθετα, κατά ἕνα στίχο μικρότερη. Παράδειγμα ἡ «Προσευχή γιά τά Γιάννενα». Ἀπό τίς 10 στροφές της, πού εἶναι 15σύλλαβοι λαμβικοί, οἱ 9 πρώτες εἶναι ὄλες τετράστιχες, ἐνῶ ἡ 10η εἶναι τρίστιχη.

Ὁ 15σύλλαβος λαμβικός τοῦ Σικελιανοῦ εἶναι ἐλευθερωμένος ἀπό κάθε ἐξωτερικό ποίκιλμα καί ἡ ἀρμονία τοῦ στίχου αὐτοῦ θαρρεῖς πῶς εἶναι δυναμωμένη ἀπό τόν Σικελιανό, χωρίς νά ὑπακούει σέ παλιότερες τυπικές ἐπαναλήψεις. Ὁ 15σύλλαβος τοῦ Σικελιανοῦ εἶναι προσωπικός. Ὁ ρυθμός του ἰσορροπεῖ στήν ἔμπνευση καί στό νόημα, πού κάνει εὐρημα τόν στίχο.

Ὁ 15σύλλαβος τοῦ Σικελιανοῦ, ὅπου ἀπαρτίζεται ἀπό 2 ἡμιστίχια, ἔχει πολὺ ἐνδιαφέρον ἀπό τήν ἀποψη τοῦ τονισμοῦ. Μιά πτυχή θά ἐπισημάνουμε: τοῦ πρώτου 8σύλλαβου ἡμιστίχιοι σέ καθένα ἀπό τοὺς 4 στίχους τῶν τετράστιχων τοῦ «Πάσχα τῶν Ἑλλήνων». Θ' ἀρκεστοῦμε στά 15σύλλαβα τετράστιχα τοῦ «Πάσχα τῶν Ἑλλήνων», ἐκεῖ πού ἀκριβῶς γίνεται ἡ τομή τοῦ στίχου.

Σύμφωνα μέ τοὺς νόμους τοῦ 8σύλλαβου λαμβικοῦ στίχου, εἶναι αὐτός δεξύτενος ἢ προπαροξύτενος στό 1ο ἡμιστίχιο.

Ἐδῶ ἔχουμε δεξύτενο τό 1ο 8σύλλαβο ἡμιστίχιο καί στοὺς 4 στίχους τοῦ τετράστιχου:

Καί πιά ἡ ψηλὴ βουνοκορφὴ | πού πνέω, καθῶς τό κῦμα

πού σπρώχνει τόν κολυμπιστὴν | ἀπ' τὴ βαθιὰ θροσιά,
σά χέρι, γιά νά ἰδεῖ τὴ γῆ | πού δλόκαρδα ἀποθύμα,
μοῦ ξεσκεπάζει τὴν κρυφὴν | ἀλήθεια ὡς τὰ νησιά.
(«Πάσχα τῶν Ἑλλήνων»—Καθαρμοί, 6ο).

* Ἄλλοτε ἔχουμε προπαροξύτενο τό 1ο 8σύλλαβο ἡμιστίχιο καί στοὺς 4 στίχους τοῦ τετράστιχου:

Κρυφὴ φωνὴ στό δρόμο της | νά τῆς κατευοδώνει
ἀκούει, κι ἀβόητο διάνεμα | χωρὶς ἀναβολή.
Κι' ὡς πίσω ἀπὸ τὴν ἀνοιξὴν | ὀρμάει τό χελιδόνι,
τοῦ χινοπώρου ἢ ἀξαφνὴ | λαχτάρα ἂν τό καλεῖ.
(«Πάσχα τῶν Ἑλλήνων»—Ἡ φυγὴ, 32ο).

* Ἄν παραστήσουμε μέ α τοὺς δεξύτενους στίχους τοῦ 1ου ἡμιστίχιοι καί μέ β τοὺς προπαροξύτενους, τότε στό πρῶτο παράδειγμα, πού ἀναφέραμε, θάχουμε γιά τὰ 4 πρῶτα ἡμιστίχια αὐτὸν τὸν τύπο:

α α α α

Καί γιά τό δεύτερο, πού ἐπίσης ἀναφέραμε:

β β β β

* Ἄλλοτε ἔχουμε δεξύτενους καί προπαροξύτενους μέ αὐτὸν τὸν συνδυασμό, σέ ὠρισμένα τετράστιχα τοῦ «Πάσχα τῶν Ἑλλήνων», στὸν τονισμό τοῦ 1ου ἡμιστίχιοι:

α α α β

(«Πέμπτο Εὐαγγέλιο», 41ο).

α α β β

(«Ὁ Δωδεκαετής», 56ο).

α β β β

(«Πέμπτο Εὐαγγέλιο», 5ο).

* Ἄλλοτε:

β β β α

(«Καθαρμοί», 26ο).

β β α α

(«Ὁ Ὕμνος στήν Ἑλένη», 5ο).

β α α α

(«Ὁ Δωδεκαετής», 71ο).

* Ἄλλοτε:

α β α β

(«Ὕμνος στήν Παναγία», 1ο).

β α β α

(«Πέμπτο Εὐαγγέλιο», 83ο).

α β β α

(«Ὁ Δωδεκαετής», 53ο).

β α α β
(«Ὁ Δωδεκαετής», 64ο).

Κι' ἄλλοτε :

β β α β
(«Πέμπτο Εὐαγγέλιο», 9ο).

β α β β
(«Πέμπτο Εὐαγγέλιο», 10ο).

α α β α
(«Πέμπτο Εὐαγγέλιο», 16ο).

α β α α
(«Ὁ Δωδεκαετής», 75ο).

Ἡ ποικιλία αὕτη εἶναι παμπληθής καὶ πολύτροπη σὲ ὄλα τὰ τετράστιχα τοῦ «Πάσχα τῶν Ἑλλήνων».

Τῆ μονοτονία τοῦ 15σύλλαβου, χάρη σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ποικιλία τῶν τόνων, δὲν τὴ φοβήθηκε ὁ Σικελιανός. Κι' ὅπως παρέταξε σὲ ὄλο τὸ «Πάσχα τῶν Ἑλλήνων», ποὺ εἶναι 1868 στίχοι — σὲ 467 τετράστιχα — ἐναλλασσόμενους 15σύλλαβους καὶ δεξύτερους 14σύλλαβους, ἔτσι, πῶς ἐπίμονα, στίς «Ραψωδίες τοῦ Ἰόνιου», ποὺ ἀποτελοῦνται ἀπὸ πολλὰ τμήματα, ἔχει ὄλο 15σύλλαβους ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἕως τὸ τέλος, ποὺ φτάνουν στὸν ἀριθμὸ τῶν 523 παροξύτωνων 15σύλλαβων ἰαμβικῶν.

Σημειώνουμε ὅτι λίγη διαταραχὴ στὸν τονισμὸ ἀρκεῖ γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ὁ διαφορετικὸς ρυθμὸς. Π.χ. στὸν ἰαμβικὸ 7σύλλαβο ὅταν ἔχει τόνον ἢ τρίτη συλλαβή, ὁ στίχος μοιάζει ἀναπαιστικὸς.

Ὁ Σικελιανὸς ἔχει κι' ἄλλη διέξοδος, γιὰ ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴ γνωστὴ μονοτονία τοῦ 15σύλλαβου, τοῦ τόσο μεταχειρισμένου ἀπὸ τὸ δημοτικὸ τραγούδι καὶ τὴν ἐντεχνην ποίηση στίχου αὐτοῦ. Καὶ ἡ διέξοδος αὕτη ἔγκειται στὸς ἀτμητοὺς στίχους ποὺ μεταχειρίζεται. Τέτοιοι ἀτμητοὶ στίχοι εἶναι πολλοὶ στὸ «Πάσχα τῶν Ἑλλήνων», ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα ποιήματα τοῦ Σικελιανοῦ. Θ' ἀναφέρουμε κάποιες περιπτώσεις ἀπὸ τὶς πολλές :

Σοῦ γράφω. Κι' ὅμως τόση εἶν' ἡ σιγὴ ποὺ μὲ κυκλώνει,
(15) ἰαμβ.
πού, λέω, ἂν ἀνοιγα τὰ χεῖλη θ' ἀκουες τὴ φωνή μου.
(15) ἰαμβ.
(«Γράμμα ἀπὸ τὸ Μέτωπο»).

Ἄλλὰ καὶ μεγάλοι ἰαμβικοὶ στίχοι εἶναι χωρὶς τομὴ :

δούλου ψυχῆ, θαρροῦν ὁ Θεὸς ἀποκοιμήθηκε, κι' ἀ-
[ναλογιοῦνται (19) ἰαμβ.
τ' ἅγιο βασίλειο του, τ' ἀθάνατά του Δωδεκάνησα
[δικά τους (19) ἰαμβ.
(«Ἐλεύθερα Δωδεκάνησα»).

*Ἐχουμε καὶ ἰαμβικοὺς στίχους μὲ συνί-
ζηση ἐπάνω στὴν τομὴ :

στὴν ἀρμονία σὰ σὲ ραβδί ἀγριλίδας ζυγιασμένους
(15) ἰαμβ.
(«Οἱ Ραψωδίες τοῦ Ἰόνιου» — Τὸ διάβα τοῦ ἐλαιώνα)*

Μὲ τὴν εὐκαιρία προσθέτουμε ὅτι ἡ συνί-
ζηση στοὺς στίχους τοῦ Σικελιανοῦ εἶ-
ναι πλουσιώτατη καὶ παραλύει καὶ τὴν πα-
ραμικρότερη ὑπόνοια χασμωδίας. Ὁ στί-
χος ἔτσι μὲ τὶς ἀλλεπάλληλες συνιζήσεις
κερδίζει ἀπὸ λέξη σὲ λέξη σὲ μουσικότη-
τα μαζί καὶ σὲ γοργότητα.

Τὴ μουσικὴ φροντίδα τοῦ Σικελιανοῦ
τὴν πιστοποιεῖ καὶ τὸ ἀντίθετο τῆς συνιζή-
σεως : ἡ προσθήκη τοῦ εὐφωνικοῦ ν, ἀκρι-
βῶς γιὰ ν' ἀποφύγει ὁ ποιητὴς τὴ χασμω-
δία. Ἀκόμα καὶ στὸ τέλος τοῦ προηγούμε-
νου στίχου τοποθετεῖ τὸ εὐφωνικὸ ν, γιὰ
νὰ χωρίσει τὰ δύο φωνήεντα : τὸ ἕνα στὴν
τελευταία λέξη τοῦ προηγούμενου στίχου
καὶ τὸ ἄλλο στὴν πρώτη λέξη τοῦ ἐπόμε-
νου. Δὲν ἦταν κἀν ἀπαραίτητο τὸ ν στὴ
θέση τῶν λέξεων αὐτῶν, ἀλλὰ ὁ ποιητὴς
εἶναι εὐαίσθητος στὴν ἀπαίτηση τῆς μου-
σικότητος τοῦ στίχου. Θ' ἀρκεστοῦμε στὸ
παράδειγμα ἐνὸς μόνο ἰαμβικοῦ ποιήματος,
τοῦ «Παντάρκη», γιὰ νὰ ἴδουμε τὸ φαινόμε-
νο στὴν πολλαπλὴ του ἐκδήλωση :

...ἀπὸ ἀνεμο μανὸν
(10 τετράστιχο).
ἀποβροχάρη
...μακρὺ συμπόσιο μουσικὸν
(50 τετράστιχο).
ἐκέρνα
...μὲ πλούσια χάρη κι' ἀφαντην
(50 τετράστιχο).
ἢ φτέρνα
κι' ἀπ' τὸ ρετσίνοι τοῦ δεντροῦ τοῦ νοτισμένου
[ἀνάπνεεν
εὐωδία (90 τετράστιχο).
...ἡ ζωὴ κι' ὁ θάνατος διπλὸν
ἀστέρι
(200 τετράστιχο τοῦ ποιήματος «Παντάρκης»).

Ἀκόμα θὰ ὑπογραμμίσουμε ὅτι καὶ ἡ
ὁμοιοκαταληξία στὸν Σικελιανὸ εἶναι φυ-
σική, χωρὶς καμμιά φθορὰ ἢ συγκατάβαση
τῆς συνέχειας τοῦ νοήματος στὸ ποίημα.
Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ διαφορὰ στίς ὁ-
μοιοκαταληκτοῦσες λέξεις, γραμματικά,
σημασιολογικά, μορφολογικά.

*Ἐχουμε καὶ ποιήματα ἰαμβικά, ποὺ ἀρ-
χίζουν μὲ ἀναλογία ὠρισμένων στίχων καὶ
προχωροῦν ἀλλάζοντας ἀριθμὸ συλλαβῶν
συνεχῶς. Στὸ ποίημα «Μακρυγιάννης» οἱ
πρῶτοι στίχοι :

Χαρά σ' ἐκεῖδον ποὺ πρωτοσήκωσε, (10) ἰαμβ.
ἀπὸ τὶς σκόνες σκεπασμένο, (7) ἰαμβ.
τὸ δίστομο σπαθί τοῦ Λόγου σου (10) ἰαμβ.
στὸν ἥλιο, Μακρυγιάννη (7) ἰαμβ.

Κι' ἐνῶ περνᾶ ἀπὸ ποικίλους σὲ ἀριθμὸ συλλαβῶν στίχους, πάλι φτάνει σὲ κανονικοὺς στίχους, ὅπως αὐτοὶ οἱ 13σύλλαβοι λαμβικοί τοῦ ἴδιου ποιήματος:

Στὴ γῆ πού ἀπόμεινε ἀνυδρη, ἀκαρπη καὶ στείρα, (13) λαμβ.
ποτιστικά τότε θά στείλεις τὴ βροχὴ σου (13) λαμβ.
νὰ σκάσει κύματα ψηλά ἀσταχυῶν τὸ σπόρο, (13) λαμβ.
πού στ' ὄνομά σου ἐγὼ ὄσπειρα ἀπὸ τόσα χρόνια; (13) λαμβ.
(«Μακρυγιάννης»).

Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ στὸ ποίημα «Μνημόσυνο Παπαδιαμάντη». Οἱ πρώτοι στίχοι του:

Τοῦ Θεοῦ τὸ πέλαγο βροντῆ (8) λαμβ.
τὸ μέγα κύμα ἐβάρει. (7) λαμβ.
Σάν τ' Ἄγιο Πνεῦμα ἐφώταγε (8) λαμβ.
ψηλάθε τὸ φεγγάρι (7) λαμβ.

Κι' ἐνῶ προχωρεῖ σὲ στίχους μικρότερους ἢ μεγαλύτερους, φτάνει σὲ κανονικοὺς στίχους, πού εἶναι 11σύλλαβοι λαμβικοί κι' ἀμέσως ὕστερα 13σύλλαβοι:

παλιά καὶ νέα σκιρτᾶ κρυφὰ ἡ Ἑλλάδα, (11) λαμβ.
κάποιοι ἀπὸ μᾶς ὅπου ἴμαστε ἐνωμένοι (11) λαμβ.
ἀπ' τὴ βαθιὰ τὴ λάτρα τῆς Ἀμπέλου (11) λαμβ.
τῆς ζωντανῆς, ὅπου πλατιά ἴναι καὶ μεγάλη, (13) λαμβ.
μὰ λιγοστά τ' ἀληθινὰ τὰ κλήματά της (13) λαμβ.
(«Μνημόσυνο Παπαδιαμάντη»).

Ἀπὸ 11σύλλαβους λαμβικούς ἀποτελοῦνται πολλὰ ποιήματα τοῦ Σικελιανοῦ μακρόσυρτα, ὅπως ὁ «Περικλῆς Γιαννόπουλος», «Τὸ βρέφος», «Δαίδαλος», «Ἱερά Ὀδός», «Στ' Ὀσίου Λουκᾶ τὸ Μοναστήρι», «Ὑμνος στὸν Ἐωσφόρο τ' ἄστρο», «Στὸ ἔρμο χωράφι ἐκεῖ στὴ Σαλαμίνα», «Φθινόπωρο 1936», «Carmen Occultum», «Λιλιθ», «Μελέτη Θανάτου» κ.λ.π. Κάποτε εἰσχωρεῖ καὶ ὁ 13σύλλαβος λαμβικός σὲ μερικά ἀπὸ τὰ ποιήματα αὐτὰ καὶ ἀραιὰ κάποιοι ἄλλοι στίχοι. Ἡ βάση τους μένει πάντα ὁ 11σύλλαβος.

Ἐλεύθερους λαμβικούς στίχους συναντᾶμε στὸ ποίημα «Ἀνδρέας Κάλβος». Παίρνουμε τοὺς 14 πρώτους στίχους. Ἄν καὶ ὑπακούουν σὲ μετρικὴ ἀπαίτηση, ὅμως ἡ ποικιλία τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συλλαβῶν ἐμφανίζει τὸν στίχο σάν ἐλεύθερο:

Ἦ τοῦ Πινδάρου σύνθρονος ψυχῆ, (10) λαμβ.
συνέστιε τῶν θεῶν, (6) λαμβ.
Ἀνδρέα Κάλβε (5) λαμβ.
ἀπὸ τὴ σφαῖρα | τῆς καρτερίας σου, (5+6) λαμβ.
ὄθε (2) τροχ.
σάν ἀετὸς αἰῶνα ὀλόκληρο ἐποπτεύεις (13) λαμβ.
τὰ Ἑλληνικά τὰ βάραθρα (8) λαμβ.
κατέβα (3) λαμβ.
κατέβα χαμηλότερα σ' ἐμᾶς, ὥσπου (13) λαμβ.
τῶν φτέρουγῶν σου τῶν Πηγάσειων κἄν
[ἀκούσουμε τὸ ρόμβον (17) λαμβ.

ἢ ὄσο μόλις (5) λαμβ.
τῆς χρησιμοδοτήσας φωνῆς σου ν' ἀν-
[τηχήσει (13) λαμβ.
ἢ θεῖα κλαγγή (4) λαμβ.
στά βάθη μέσα τῶν ψυχῶν μας! (9) λαμβ.
(«Ἀνδρέας Κάλβος»).

Ποικίλοι σὲ ἀριθμὸ συλλαβῶν λαμβικοί στίχοι. Ἡ ποικιλία αὐτὴ ἀκριβῶς παρασύρει σὲ δύο ἀναπόφευκτες ἀνωμαλίες. Ὁ 4ος στίχος μοιάζει σάν ἄμετρος. Μπορεῖ ὅμως νὰ θεωρηθεῖ ὡς συνένωση δύο λαμβικῶν στίχων, δηλαδὴ αὐτῶν:

ἀπὸ τὴ σφαῖρα (5) λαμβ.
τῆς καρτερίας σου (6) λαμβ.

Ὁ 5ος, ὁ 2σύλλαβος, εἶναι ἕνας τροχαῖος.

Σὲ ἄλλα παραδείγματα, πιὸ κάτω, θὰ ἴδουμε πῶς ἀντιμετωπίζει ὁ ποιητὴς τὴν ποικιλία τῶν στίχων. Προσχωρεῖ στὴ συνύπαρξη στίχων πού ἀνήκουν σὲ περισσότερους ἀπὸ ἕνα ρυθμούς.

Στὸ μεταξύ, δὲν κρίνουμε ἄσκοπο νὰ ἐξετάσουμε τοὺς στίχους, πού μεταχειρίζεται ὁ Σικελιανὸς στὶς τραγωδίες του. Ἀναφέρουμε μερικούς.

Στὰ διαλογικὰ μέρη ἔχουμε συνηθέστατα κανονικοὺς λαμβικούς 11σύλλαβους:

Δὲν εἶδες σκόνη ἀπὸ τὸ δρόμο πλάϊ (11) λαμβ.
ἀπ' τῆς Ἀδράστειας τ' ἀγαλμα στὴν Κρίσσα; (11) λαμβ.
Χλιμιντρισιμὸ δὲν ἄκουσες ἀλόγων (11) λαμβ.
ἀπὸ τὸν κάμπο; Ὀλονυχτίς τὰ μάτια (11) λαμβ.
τᾶχα ἀνοιχτά, τί λόγιαζα ἀπ' τὰ σκότη (11) λαμβ.
σάμπως λιοντάρι θά πηδήσει ὁ ἥλιος (11) λαμβ.
(«Σίβυλλα»).

Τὸν 11σύλλαβο λαμβικὸ συνηθίζει καὶ στὸν «Διθύραμβο τοῦ Ρόδου».

Ἄλλοτε συναντᾶμε κανονικοὺς 13σύλλαβους λαμβικούς:

Ἄς σταματήσουν πιά τὰ βούκινα, μιὰ κι' ὄσοι (13) λαμβ.
στὸν τόπο ἐσήκωσαν κεφάλι εἶναι σκυμμένοι (13) λαμβ.
στὶς ἀλυσίδες, κι' ἀπὸ τ' Ὀρος ἐκατέβη (13) λαμβ.
ὁ Βασιλέας ἀνάμεσό τους, γιὰ νὰ κρίνει. (13) λαμβ.
Τι ὄσα γινήκανε στὴν Κρήτη αὐτὲς τίς μέρες (13) λαμβ.
τὸ διπλοπέλεκο μονάχα ἴσως μπορέσει... (13) λαμβ.
(«Ὁ Δαίδαλος στὴν Κρήτη»).

Ἐπίσης, στὰ διαλογικὰ μέρη, συναντᾶμε καὶ κανονικοὺς 15σύλλαβους λαμβικούς στίχους:

Πᾶνε σωστά δυὸ μέρες πῶφτασε ὁ γραματοφόρος (15) λαμβ.
ἀπὸ τὸ Βασιλέα, καὶ σπάζοντας τὸ βουλοκέρι (15) λαμβ.
ἐδιάβασε τὰ γράμματα, τινάχτηκε ἀπ' τὴν κλίνη (15) λαμβ.
ὀρθός, καὶ στὴν ἀρχή, σάν καπετάνιος πού πατάει (15) λαμβ.

πά σέ καράβι πού παλεύει μὲ μεγάλο κύμα (15) λαμβ.
(«Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ»).

Χαρακτηριστικό εἶναι κι' ἐδῶ ὅτι ὁ 1ος, 2ος, 4ος, 5ος στίχοι εἶναι χωρίς τομή, ἐνῶ ὁ 3ος μόνο ἔχει κανονικό τὸ χώρισμά του.

Στά διαλογικά μέρη κάποτε γίνεται παρεμβολή λαμβικῶν στίχων μεγαλύτερων ἢ μικρότερων, ὅπως λ.χ. στοὺς 13σύλλαβους αὐτοὺς τοῦ «Ἀσκληπιοῦ» εἰσάγεται 17σύλλαβος:

Ἄναπλωρίζει ὁ Χρόνος· κι' ὁ ἥλιος πού θε νάβγει
(13) λαμβ.
τῆ μέρα αὐτή, θαρρῶ πῶς θάναί σάν τοὺς πρώτους,
(13) λαμβ.
πού ὁ Ἀσκληπιός στά θύματα τοῦ Ἀπόλλωνα κοντά
{κρουσμένα (17) λαμβ.
μὲ κεραυνὸν ὄλος πειθῶ κι' ὄλος συμπόνια (13) λαμβ.
(«Ἀσκληπιός»).

Καὶ στά χορικά μέρη οἱ λαμβικοί στίχοι ἀφθονοῦν, ὅπως στή «Σίβυλλα» (11, 10, 11, 10) καὶ στὸν «Δαίδαλο στήν Κρήτη» (8, 13, 8, 13).

Ἰαμβικές εἶναι πολλές ἄλλες στροφές, μὲ ἀριθμὸ συλλαβῶν στοὺς 4 στίχους τῶν τετραστίχων κυμαινόμενο, λ.χ. 8, 11, 10, 11—ἦ—10, 11, 12, 11—ἦ—12, 11, 12, 11—ἦ καὶ μὲ πολυσυλλαβότερους στίχους, σὲ χορικά τοῦ «Δαίδαλου στήν Κρήτη».

Στὸν «Χριστὸ στή Ρώμη» ἔχουμε ποικίλους κάποτε λαμβικούς στίχους σὲ παράταξη, στὸ Χορὸ γυναικῶν:

Νά την ἢ σύψυχη φωλιά (8) λαμβ.
μὲ τ'ἀνοιχτά τὰ στόματα τὰ πεινασμένα, (13) λαμβ.
πού καρτερεῖ τὸ μεγαλύτερο Πατέρα. (13) λαμβ.
Ἄχ, πότε, πότε θά φανεῖ (8) λαμβ.
γιὰ νά γιομίσουν οἱ οὐρανοὶ (8) λαμβ.
πέρα κι' ὡς πέρα; (5) λαμβ.
(«Ὁ Χριστὸς στή Ρώμη»).

Στὴν ὀκτάστιχη Ἀντιστροφή, πού ἀκολουθεῖ ἀμέσως, οἱ 8 λαμβικοί στίχοι ἔχουν ἀριθμὸ συλλαβῶν στή σειρά 10, 11, 10, 11, 10, 13, 10, 13.

Στὸν «Θάνατο τοῦ Διγενῆ» ἔχουμε πολλές λαμβικές περιπτώσεις στά χορικά. Ἐνα παράδειγμα:

Σηκῶστε τον τὸν πόνο σας ψηλά (10) λαμβ.
σάν τοῦ Βαγγελισμοῦ τὸν ἄσπρο κρίνο. (11) λαμβ.
Σηκῶστε τον τὸν πόνο σας ψηλά (10) λαμβ.
κι' ὁ Διγενῆς δὲ θέλει θρῆνο. (9) λαμβ.
(«Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ»).

Καὶ μεγαλύτεροι λαμβικοί στίχοι στὸ Τὸ τέλος στὸ ἐρχόμενο)

δεύτερο παράδειγμα:

Ν'ἀπλώσει χρυσοπόταμος μπροστά, νά βουίξ' ἡ ρούγα,
(15) λαμβ.
νά προχωρεῖ ὡς πλημμύρα ἀποβροχάρικη σὲ κάμπο
(15) λαμβ.
ὅπου ἥλιος τὸν χτυπᾷ κι' ἀστράφτει σάν τσαπράζια,
(13) λαμβ.
νά καμαρώσουνε τ'ἀντίκρυσμα παληκαριοῦ καὶ Χάρου.
(17) λαμβ.
(«Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ»).

Στὸν «Ἀσκληπιὸ» ἔχουμε κάποτε χορικό μὲ 11σύλλαβους λαμβικούς, ἀλλὰ πού στὸν 3ο καὶ 4ο στίχο γίνεται ἀναπαιστική εἰσβολή:

Ὅταν αὐγὴ ὁ νεβρὸς στὸ λόγγο μέσα, (11) λαμβ.
ἀπ' τὸ βυζι τῆς ἀλαφίνας ξάφνου (11) λαμβ.
τὸ κεφάλι τραβώντας, μὲ σκωμένα (11) λαμβ.
τὰ ρουθούνια, μυρίζεται τὸν ἀέρα (11) λαμβ.
(«Ἀσκληπιός»).

Ἰαμβικούς μὲ ἀναπαιστική εἰσβολὴ ἔχουμε κι' ἄλλους στίχους στήν ἴδια τραγωδία, ὅπως:

στῆς ἀράχνης τ' ἀρπάγια, τότε βλέπω
μὲ τὸ βλέμμα στὸν ἀέρα καρφωμένο
(«Ἀσκληπιός»).

Καὶ στὶς ἄλλες τραγωδίες τοῦ Σικελιανοῦ συναντᾶμε λαμβικούς στίχους μὲ ἀναπαιστική εἰσβολή, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα ποιήματά του, π.χ.:

Θυγατέρα, σάν ἐβγεις παρακάτου
(«Ἡ Συνείδηση τῆς Γυναίκας», III).
Ἐμπαιν' ὁ ἥλιος, θαρροῦσα, στήν καρδιά μου
(«Ἱερά Ὁδός»).

Κάποτε στοὺς λαμβικούς στίχους τοῦ Σικελιανοῦ παρουσιάζεται ὁμοιοκαταληξία ἐσωτερική, καὶ μάλιστα στήν περίπτωση αὐτὴν ἐδῶ συνεχιζόμενη καὶ στὸν ἐπόμενο στίχο. Ἴσως νά εἶναι τὸ νόημα τῶν στίχων αὐτῶν, πού κάνει ν' ἀνακύπτει ἕνα τέτοιο φαινόμενο:

Ἄκου οἱ ὀπλές... ἄκου οἱ ὀπλές... (8) λαμβ.
ἤχοῦν διπλές... ἤχοῦν τριπλές... (8) λαμβ.
(«Ἀσκληπιός»).

Μὲ ὄσους στίχους λοιπὸν παραθέσαμε ὡς τώρα, γίνεται φανερό ὅτι τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἔργου τοῦ Σικελιανοῦ εἶναι χυμένο στὸν τύπο τῶν λαμβικῶν στίχων.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΞΥΔΗΣ

